

THE EVOLUTION OF ASTHETIC VIEWS IN EARLY CHRISTIANISM

Gulnora Khudayberganova
INTERNATIONAL ISLAMIC ACADEMY
OF UZBEKISTAN, teacher of the department
UNESCO Chair in the Comparative Study of World Religions.
gulnoraxudoyberganova@iiu.uz,
11, A.Kadiri, Tashkent, 100011, Uzbekistan

Annotation: *as a spiritual practice, asceticism, despite the fact that it exists in almost all religions in its own way, each of them gives its own meaning and significance to this state (phenomenon). At the same time, there are general aspects of the ascetic state.*

This article analyzes the evolution of the phenomenon of asceticism in Christianity. The essence of asceticism in Christianity, as well as the mutual and different aspects of its directions, were revealed on the basis of research conducted in this area by Eastern and Western scientists.

Keywords: *religion, analysis, asceticism, phenomenon, Judaism, Christianity, acts.*

Рухий амалиёт сифатида аскетизм ўзига хос тарзда деярли барча динларда мавжуд бўлишига қарамай, уларнинг ҳар бири бу ҳолатга (ҳодисага) ўзига хос маъно ва аҳамият беради. Жумладан, христианлик манбаси Библияда аскетик амалиётни маънавий камолотга эришиш орқали Худонинг иноятига эга бўлишга интилиш сифатида талқин этилади.

Дунё динларини ўрганиш жараёнида аскетик ҳолат буддизмда ҳам учрашини айтиб ўтиш зарур. Буддизмдаги бу жиҳатни тадқиқ этган машхур олим Говинда Лама Анагарика (Эрнст Лотар Гоффманн, 1898-1985 йй.) фикрича, мукаммаликка етишишда учта даража мавжуд. Биринчи даражада фақат жисмоний азоб, иккинчисиди ментал ҳолат, яъни инсонни ҳаётдан кўнгли совиши ва учинчи даражада азобланиш кенг қамровли бўлиб, ўраб турган борлиқнинг ажралмас қисмига айланишдир.

Буддавийликда аскетизм амалиёти нирванага эришиш учун йўл сифатида кўрилади. Аскетлик амалиёти орқали инсон циклик мавжудлик ҳисобланган сансарадан халос бўлиш билан бирга руҳнинг кармик азобларига чек қўйилиши ҳамда маърифатга эришишига ишонадилар.

Буддавий аскетлар цивилизация ва дунёвий завқлардан воз кечиш билан бир қаторда йога ва медитация амалиётини бажарадилар.

Бугунги кунда христианлик аъёнларида монастир тизимини аскетизмнинг замонавий шакли сифатида айтиш мумкин.

Россиялик тадқиқотчи П.А.Корпачев ўз тадқиқотида асосий эътиборни I-III асрларда христианликда аскетизмнинг пайдо бўлиши ва ривожланишига қаратган. Унинг фикрича бу даврда кузатилган аскетик фаолият фақатгина роҳиблик аъёнларига тайёрлов босқичи бўлиб чекланиб қолмаган. Зеро, II асрда ҳаворийлар аскетизмига эргашувчилар ва уларнинг кейинги даврлардаги мистик мушоҳада аъёнларига ўтиш жараёнлари христианликда IV

асрда кузатилган роҳибликнинг пайдо бўлиши билан боғлиқ ҳолда ўзига хос тайёрлов даври деб қаралган эди.

А.Корпачевга кўра христиан аскетизми шаклланиши антик давр таназзули ва ўрта асрлар ижтимоий-сиёсий ҳолати билан боғлиқ. Аскетик қарашларнинг илк асосларини ҳаворийлар хабарлари, хусусан, ҳаворийлар Павел, Петр ва Иаков мактубларида учратиш мумкин.

Жумладан, ҳаворий Павлуснинг римликларга йўлланган мактубида қуйидаги чақириқлар мавжуд:

“...табиатимиз амри билан яшаш учун биз бу табиат талаблари олдида мажбур эмасмиз. Агар ўз табиатингизга маҳлиё бўлиб яшасангиз, *руҳан* ўлишингиз муқаррар. Лекин агар башарий табиатнинг қилмишларини Рух кучи билан ўлдирсангиз, руҳан яшайсизлар” (Рим. 8: 12-13). Бундай ҳаёт тарзининг асосий хусусияти “яхши ишда бардавом бўлиш” (Рим. 2:7-8), “танадаги сезгиларни руҳ билан ўлдириш” (Рим. 8:13) ва “гуноҳ учун ўлим” (Гал. 2:19-20) – аввалги ҳаёт тарзидан қайта тирилган, гуноҳкор истаклардан покланган, “энди мен яшамайман, лекин менда Масих яшайди” (Гал. 2:20).

Илк христианликда инсоннинг гуноҳкорлиги ва гуноҳ учун ўлиш кераклиги ҳақидаги мактублар матнида топилган кескин ҳукмларга қарамасдан, ҳаворий Павел баъзан ҳатто аскетизм учун ортиқча ғайрат қилишга қарши огоҳлантирган: ёш беваларни турмуш куриш ва фарзанд кўришини маслаҳат берган (1 Тим. 5: 14), ўзининг шогирди Тимофейни қашшоқларча таомланишини тарк этишга (1 Тим. 5: 23) ва бошпанасиз ҳолда юравермасдан, балки Эфесда қолишга чақирган (1 Тим. 1: 3).

Шунингдек, христианликда “монах (роҳиб)” тушунчаси мавжуд бўлиб, бу сўз юнон тилидан олинган ҳамда ёлғизлик, ёлғиз яшаш деган маънони англатади. Насронийлик таълимотига кўра, монах (роҳиб) деб, тарки дунё қилиб, ўзини худонинг ибодатига бағишлаган, турмуш қурмаган инсонга қўлланилади. Роҳиблар алоҳида бир шахс учун, шу билан бирга бутун инсоният учун ибодат қилишига ишонишади. Бу одамлар ўзларини бутунлай инсонлар хизматига бағишлашади ва дунёдан воз кечишади.

Христианликда роҳиблик ва монастыр тизими асосчиси сифатида Авлиё Антони эътироф этилади. Дастлабки монастырлар III ва IV асрларда Миср ва Шомда шаклланган. Ўша давр роҳибларида аскетик амалиётлар қабристонлар ёки ташландиқ биноларда яшаш, кўп вақтларини ғорларда ва чўлларда ибодат билан ўтказиш каби ҳолатларда намоён бўлган.

III асрда зоҳидликнинг ўзига хос ва янги кўринишларидан бири сифатида бўйдоқлик идеали шаклланди. Унинг назарий асослари ҳаворий Павелнинг I корфагенликларга йўллаган мактубида ифодаланган (*I кор. 7*). Ҳаворий Павел: “Бўйдоқ Худо ҳақида қайғуради, оилали эса дунё ҳақида” мазмунидаги қарашларини илгари суриб, христианларнинг беташвиш бўлишларини исташини айтади. Бойликка ўчлик Павел томонидан барча ёвузликларнинг илдизи сифатида қаралади. Ҳаворий Иаков ер бойликларини куёш жазирамасида сочиладиган ўсимликларга қиёслайди.

IV асрга келиб христианлик Римда бошқа динлар билан тенг мақомни қўлга киритгандан сўнг, кейинчалик эса давлат дини сифатида тан олиниши таъқибларнинг тугатилиши ҳамда христианлар орасида зоҳидлар сонининг ортиши учун туртки бўлди.

Хулоса ўрнида айтиш мумкинки бугунги кунда аскетизмни нафақат дин феноменига, балки жамият маънавий ҳаётининг бошқа ижтимоий-маданий ҳодисаларига, масалан, сиёсат билан боғлиқ ҳолда ўрганиш зарурати мавжуд. Аскетик қарашларнинг маданий

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICE CONFERENCE ON " INTERNATIONAL EXPERIENCE IN INCREASING THE EFFECTIVENESS OF DISTANCE EDUCATION: PROBLEMS AND SOLUTIONS" SPECIAL ISSUE., 27 th March., 2022., France .,
Joint Conference IJSSIR

тараққиётнинг турли даражаларида диний онгнинг ўрнини холисона баҳолаш учун ахборот, ижтимоий ва албатта, маданий характердаги тадқиқотларни олиб бориш лозим.

REFERENCES:

1. Розанов В.В. Смысл аскетизма. // Розанов В.В. Религия и культура. Т.1. М.: Правда, 1990. С.216-227.
2. Свенцицкая И.С. Раннее христианство страницы истории. М.: Политиздат, 1988. 335с.
3. Хоружий С.С. К феноменологии аскезы. М.: Изд. Гуманитарной литературы, 1998. 352с.
4. П.А.Корпачев. Аскетизм в христианстве I века. Вестник Челябинского государственного университета, 2016. С-29.
5. П.А.Корпачев. Аскетическая традиция в христианстве до появления монашества. Научно-технические ведомости СПбГПУ, 2017. С-129.
6. Джеймс У. Многообразие религиозного опыта. - М.: Наука, 1993. 230 с.
7. Шиммель А. Мир исламского мистицизма. М., 1999.
8. Хосроев А. Из истории раннего христианства. М.-Минск, 1997.
9. Хасанов А. Макка ва мадина тарихи. – Т.: Меҳнат, 1992. – 80 б.
10. Усмон Турар. Тасаввуф тарихи. Турк тилидан таржимон Нодирхон Хасан. – Т.: Истиклол, 1999. – 180 б.
11. Usmonov, Ibrohim (2018) "Muslim altruism ideas in the scientists' writings of Maverannahr," The Light of Islam: Vol. 2018 : Iss. 1, Article 4. Available at: <https://uzjournals.edu.uz/iiiau/vol2018/iss1/4>
12. Петрушевский И. П. Ислам в Иране в VII-XV веках. – Л.: Издательство Ленинградского Университета, 1966. – 400 с.
13. Прозоров С. Джахм б. Сафван // Ислам: Энциклопедический словарь. – М.: Наука, 1991. – С. 64.
14. Степанянц М.Т. Философские аспекты суфизма.– М.:Наука, 1987. –190 с.
15. Тримингэм Дж.С. Суфийские ордены в исламе / Перевод с англ. А.А.Ставиской, под ред. и предисл. О.Ф. Акимовской. – М.: Наука, 1989. – 326 с.
16. G.Khodayberganova. [Анализ феномена аскетизма в учениях мировых религий](#). Theoretical & Applied Science, 579-58
17. G Khodayberganova. Asceticism in world religious traditions. The Light of Islam 2018 (4), 23-28